

ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

УДК 346.245

К. С. КОСІНОВА,
студентка 1-ї групи 5-го курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРИРОДУ ХОЛДИНГОВИХ ПРАВОВІДНОСИН ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ХОЛДИНГУ

У статті досліджуються особливості утворення холдингових компаній та аналізується визначення корпоративних правовідносин. Розглянуто проблеми відповідальності суб'єктів правовідносин у холдингах на основі аналізу вітчизняного та зарубіжного законодавства, що регулює ці питання.

Ключові слова: холдингова компанія, материнська компанія, дочірня компанія, корпоративні правовідносини.

Постановка проблеми. Протягом останнього сторіччя спостерігається тенденція до розвитку нових організаційно-правових форм юридичних осіб з пошуком підвищення ефективності діяльності та забезпечення задоволення інтересів різних груп юридичних осіб. Однією з них є холдингові компанії, створення яких набирає обертів у світі у зв'язку з процесами злиття та поглинання, підвищенням конкуренції на ринку.

Закон України «Про холдингові компанії в Україні» від 15.03.2006 р. № 3528-IV [1] (далі – Закон України № 3528-IV) визначає основні терміни, особливості утворення та діяльності холдингової компанії, особливості управління холдинговим корпоративним пакетом акцій (часток, паїв), переданим до статутного капіталу державних холдингових компаній тощо, загальні засади функціонування холдингових компаній в Україні, а також особливості їх утворення, діяльності та ліквідації. Проте у зв'язку з євроінтеграцією для України важливим завданням є приведення вітчизняного законодавства у відповідність до європейських стандартів, у тому числі у сфері регулювання діяльності холдингових компаній. Правильно відмічено О. Кібенко, що на сьогоднішній день, завдяки процесам гармонізації та уніфікації законодавства в рамках ЄС, всесвітній конкуренції національних законодавств у галузі корпоративного права, яка є загальноновизнаним фактом, відбувається процес взаємопроникнення правових доктрин, концепцій, засобів правового регулювання, зближення або навіть уніфікація законодавства і правозастосовної практики різних країн [2].

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню значених проблем присвятили праці такі вчені, як І. Гончарова, С. Грудницька, В. Малюк, Г. Умаців, І. Спасибо-Фатєєва, І. Бейцун, В. Федчук, Ж. Чевичалова, М. Шомін, І. Лукач, О. Віхров, Н. Ібрагімова [3] та ін. Але дійсність доводить, що питань, які пов'язані з регулюванням відносин у холдингу, залишається забагато. Передусім це стосується взаємовідносин між материнською та дочірніми компаніями та відповідальності останніх.

Метою статті є спроба визначитися з проблематикою відповідальності суб'єктів правовідносин у холдингах на основі аналізу вітчизняного та зарубіжного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Передусім слід зазначити, що до прийняття в Україні Закону № 3528-IV науковцями робилися спроби виявити ті особливості, які притаманні цим юридичним особам. Так, бачення І. Бейцуна холдингової компанії як юридичної особи, яка безпосередньо або через інших осіб володіє акціями (частками участі) інших, однієї або більше дочірніх юридичних осіб і утримує більшість голосів у їх органах управління, доволі наближене до законодавчого визначення холдингу [4]. Аналогічний шлях пропонував О. Никифоров, яким холдингова компанія визначалась як господарське товариство, що в силу переважної участі у статутному капіталі інших господарських товариств або відповідно до договору або іншим чином має можливість прямо чи непрямо (через третю особу) визначити рішення, що приймаються господарськими товариствами – учасниками холдингу [5]. На думку

П. Н. Прокопчука, холдингова компанія може створюватися не лише у формі господарського товариства, а й у іншій організаційно-правовій формі [6]. Проте всі дослідники сходяться в наявності однієї важливої ознаки холдингу, яка полягає в меті його створення – впливати на прийняття рішень тими юридичними особами, які входять до нього, завдяки переважній участі у їх статутних капіталах (наявності їх пакетів акцій).

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України №3528-IV холдингова компанія – акціонерне товариство, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств. Аналогічне визначення наведено у ч. 5 ст. 126 Господарського кодексу України (далі – ГК України) [7].

Звертає на себе увагу те, що, по-перше, український законодавець обрав лише одну організаційно-правову форму, у якій може створюватися холдинг, – це акціонерне товариство. По-друге, у наведеному визначенні використовуються доволі неоднозначні вирази, такі як «холдингові корпоративні пакети акцій (часток, паїв)», причому незрозуміло, чи термін «пакети» відноситься й до часток і паїв, чи лише до акцій; «корпоративні підприємства», яким оперує лише ГК України і що не відповідає підходу, запровадженому в Цивільному кодексі України (далі – ЦК України) стосовно видів юридичних осіб та їх організаційно-правових форм, а також розуміння підприємства як об'єкта, а не суб'єкта права. По-третє, ті учасники холдингу, які в цьому визначенні йменуються як «корпоративні підприємства», будучи підлеглими холдингу, формують відповідну схему відносин залежності. У ст. 118 ЦК України вони йменуються залежними, але в іншому законодавстві використовується й термін «дочірні», які контролюються «материнською» компанією.

Якщо звернутися до зарубіжного досвіду, то в законодавстві Великої Британії визначення холдингової компанії впливає з ознак материнської компанії. У Німеччині така назва взагалі відсутня, а застосовується таке словосполучення, як «пов'язані підприємства» [8].

У правовій науці не стихає полеміка щодо розуміння холдингової компанії, яка, на думку одних вчених, є материнською компанією, других – що ця категорія є групою осіб [8]. У Законі №3528-IV мається на увазі саме материнська компанія, тому в подальшому будемо використовувати саме таке її визначення.

Разом із тим неможливо оминати наукову позицію, відповідно до якої з діяльністю холдингу пов'язані не лише дочірні компанії, а багато інших суб'єктів та утворень, серед яких називають: органи управління всіх учасників холдингу; персонал (на-

самперед менеджерів); акціонерів; державу; кредиторів холдингу; інших його контрагентів, що перебувають у відповідних цивільно-правових договірних відносинах з ним [9].

На нашу думку, такий широкий підхід не виправданий, оскільки будь-які суб'єкти, органи юридичних осіб та держави, які перебувають у правовідносинах з холдингом, не формують його особливостей. Крім того, ці правовідносини абсолютно різноманітні – трудові, цивільні, корпоративні та адміністративні. Тому пропонуємо зосередити свою увагу лише на корпоративних правовідносинах, які й мають певну специфіку порівняно з тими, які складаються в господарських товариствах – акціонерних та з обмеженою відповідальністю.

Слід зауважити, що в ЦК України відсутнє як визначення корпоративних правовідносин, так і прав, з яких вони складаються (корпоративних прав). Відповідне поняття міститься в ст. 167 ГК України, у ч. 1 якої дається дефініція корпоративних прав, а в ч. 3 вказується, що корпоративні правовідносини складаються з приводу корпоративних прав.

Корпоративні відносини українськими дослідниками розуміються не однаково, різняться й підходи щодо визначення їх правової природи [10, с. 327–329] та галузевої належності. Питання щодо галузевої належності корпоративних відносин є дискусійними: більшість авторів відносить корпоративні відносини до цивільно-правових, частина – до підприємницьких або таких, які беззастережно не можна віднести до відомих видів правовідносин (цивільних, адміністративних, трудових, фінансових тощо) [11, с. 22–23]. На думку Д. І. Погрібного, єдність різних елементів у корпоративних відносинах не порушується, а, навпаки, підсилюється тим, що вони побудовані на поєднанні принципів публічного і приватного права [12, с. 20–21]. Накладає свій відбиток і специфіка структури холдингу. Хоча його учасники мають корпоративні права, а отже – перебувають у корпоративних правовідносинах, наявність зв'язку між материнською та залежною компанією (учасниками), завдяки яким перша чинить вплив на другу, свідчить про особливі риси цих відносин. Саме тому іноді вживається термін «холдингові відносини» як різновид корпоративних. Важливим моментом при визначенні таких правовідносин є здійснення управління материнською (головною) компанією дочірньою (залежною) на підставі володіння певною часткою у її статутному капіталі. Набуття права здійснення управління з інших підстав, наприклад укладання договору, не відповідає природі холдингових правовідносин.

Пропонується поділяти холдингові правовідносини на два підвиди – вертикальні та горизонтальні. Перший тип має місце при взаємодії головної та дочірньої компаній з приводу управління, тоді як гори-

зонтальні існують між дочірніми компаніями та залежними компаніями [13]. Видається, що таке розмежування навряд допустиме, оскільки в такому разі одним поняттям охоплювалися би два види протилежних правовідносин, адже дочірні та залежні компанії перебувають у певній залежності від материнської (головної) компанії, проте між собою вони є відносно рівними.

Натомість заперечувати певні особливості корпоративних правовідносин у холдингу немає підстав. Їх коріння у корпоративному управлінні. Цей термін останнім часом вже «освоївся» у цивілістичній площині, хоча тривалий час вважалося, що управління є категорією публічного, а не приватного права [14]. Незважаючи на те, що законодавець оперує терміном «управління», більшою мірою має значення контроль, який головна компанія здійснює над дочірньою. У зв'язку з цим необхідно зрозуміти, як співвідносяться зазначені поняття.

І. В. Лукач зазначає, що управління – це набір певних механізмів впливу, тоді як контроль вирішальним чином впливає на комерційну організацію, визначає умови ведення нею господарської діяльності [8]. Є й погляд на контроль як одну із самостійних функцій управління, що складає перевірку, спостереження з метою перевірки [15]. Найбільш переконливою думкою є те, що поняття «управління» є ширшим, а «контроль» є його складовою.

Виокремлюють три форми корпоративного контролю, який може здійснювати холдингова компанія. По-перше, контроль акціонерів завдяки реалізації ними участі в управлінні, що полягає в можливості впливу на дочірню компанію щодо прийняття або відхилення певних рішень, участі у формуванні органів управління останніх. По-друге, виробничо-господарський, який зосереджує свою увагу на виробничих моментах, наприклад визначенні напрямів виробництва, реалізації продукції тощо. По-третє, фінансовий контроль, що спрямований на здійснення розподілу фінансових потоків, прибутку від реалізації продукції [8].

Така позиція піддається критиці з позначенням на те, що вказані типи контролю здебільшого перебувають в управлінській площині, тоді як контроль також включає нагляд та перевірку. Тому пропонуються такі види контролю: управлінський (здійснення впливу на прийняття чи відхилення рішень дочірніми компаніями); наглядовий (проведення перевірки фінансових та господарських справ та можливість застосування санкцій до дочірніх компаній у разі виявлення певних невідповідностей) [16].

Ураховуючи те, що дочірні компанії виступають підконтрольними юридичними особами, то постає питання про їх правовий статус. Відповідно до ст. 63 та ст. 126 ГК України вони знаходяться

у відносинах контролю-підпорядкування з іншою організацією.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про банки та банківську діяльність» від 07.12.2000 р. №2121-III дочірня компанія – юридична особа, яка контролюється іншою юридичною особою (материнською компанією). Логічним видається питання, які наслідки тягне за собою вплив материнської компанії на дочірню, а точніше – чи буде перша нести відповідальність за ті майново-правові наслідки рішень, які були прийняті органами останньої, підконтрольними материнській компанії.

Усталеним є підхід до визначення ознак юридичної особи, серед яких є здатність нести самостійну відповідальність за своїми зобов'язаннями [17], що впливає з ч. 1 ст. 96 ЦК України. Тим більше постає питання про те, чи може головна компанія, яка є домінуючою у таких взаємовідносинах, нести відповідальність по боргових зобов'язках дочірньої (залежної).

Із ЦК України не слідче позитивна відповідь на це питання. А відповідно до ч. 6 ст. 126 ГК України холдингова компанія несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями корпоративного підприємства, якщо останнє виявиться неплатоспроможним або банкрутом через дії або бездіяльність холдингової компанії.

Слід зазначити, що практика українських судів з цього приводу є досить неоднозначною. У більшості випадків судді не задовольняють позови про притягнення материнської компанії до субсидіарної відповідальності на підставі ч. 6 ст. 126 ГК України та мотивують це тим, що відповідач не має ознак холдингової компанії, які зазначені в Законі №3528-IV. Однак мали місце й інші висновки суду, у яких вимоги позивача було задоволено рішеннями місцевих судів, проте скасовано вищими судовими інстанціями [18; 19]. Аргументацією при цьому, як правило, слугує відсутність у материнської компанії ознак холдингової компанії, передбачених ч. 5 ст. 126 ГК України, а також відсутність позначення її статусу як холдингу при державній реєстрації. При цьому судами першої або навіть апеляційної інстанції беруться до уваги докази арбітражних керуючих-ліквідаторів, виявлені під час ліквідаційної процедури, що банкрутство настало у зв'язку з умисними діями посадових осіб засновника-банкрута, які своїми діями та бездіяльністю залишили дочірню компанію без основних засобів та оборотних ресурсів, а лише з боргами перед державними фондами та бюджетом. Натомість рішеннями інших судових інстанцій ці аргументи відхиляються [20; 21].

Виходячи з наведеного, можна дійти висновку, що в Україні інститут «підняття корпоративної вуалі» не розвинений належним чином, що передусім пов'язано з обмеженою сферою дії ч. 6 ст. 126 ГК

Україні. Зазначена норма поширюється лише на компанії, які зареєстровані як холдинги, а ті правовідносини, що фактично і беззаперечно свідчать про підпорядкування одних юридичних осіб іншим (так звані холдингові правовідносини), залишаються поза увагою, унаслідок чого порушуються інтереси дочірніх компаній та їх кредиторів.

Наслідки вирішального впливу (материнської) домінуючої компанії на дочірню (залежну) займали провідне місце в дискусії щодо встановлення підстави солідарної відповідальності у працях європейських учених. Така концепція була розроблена ще за часів виникнення прецедентного права.

Спочатку в таких справах, як *Dyestuffs*, *АЕG* розглядалася у вузькому та однозначному сенсі: дочірня компанія не розгадалася як така, що діє самостійно, а лише на основі обов'язкових інструкцій материнської компанії. А тому відповідальність лежала виключно на головній компанії.

У подальшому, з розвитком ринкових відносин та виникненням великих компаній, які мали у своєму складі декілька, було встановлено, що спочатку Комісія Європейського Союзу повинна довести, по-перше, здатність материнської компанії контролювати діяльність дочірньої та, по-друге, те, що холдингова компанія дійсно здійснює такий контроль. Для того, щоб полегшити вирішення цього питання, Суд ЄС дозволив Комісії використовувати презумпцію того, що вирішальний вплив на дочірню компанію здійснюється за будь-яких обставин, якщо дочірня компанія повністю знаходиться у власності материнської компанії [22].

Так, у справі *Dyestuffs* суд відмовив у задоволенні позовів та прийняті формального підходу, а саме: що для встановлення відповідальності дочірніх компаній достатньо встановити факт того, що така компанія діяла самостійно, незалежно від головної компанії. За цим підходом такий факт усуває солідарну відповідальність холдингу [23].

Деякі науковці зазначають, що в холдингових правовідносинах завжди має місце контроль. А тому існування презумпції порушує права холдингової компанії, оскільки дочірні компанії мають свободу дій. Проте така думка не зазнала свого поширення, оскільки така презумпція може бути спростована, але

тягар доказування покладається на материнську компанію, а не на суд [26].

Дещо інший підхід до вирішення питання щодо відповідальності учасників холдингових правовідносин у США. Так, у своєму рішенні «*СІЛА проти Bestfoods*» 1998 р. Верховний Суд посилався на фундаментальний принцип: материнська компанія не може бути визнана відповідальною на підставі Загального закону про вплив на навколишнє середовище, компенсації та відповідальність (CERLA) за діяльність дочірніх компаній лише на підставі її активної участі в діяльності таких компаній. Суд зазначив, що існують лише два винятки із цього правила. По-перше, коли корпоративна завіса між материнською і дочірньою компаніями може бути піднята і буде виявлено, що ця схема відносин використовується з метою досягнення злочинних цілей, наприклад здійснення шахрайства. По-друге, материнська компанія несе відповідальність як «оператор» діяльності холдингу. Вона здійснює досить ексцентричний вплив на дочірні компанії шляхом прийняття відповідних норм [24; 25].

На відміну від англосаксонської системи права, у законодавстві Німеччини чітко визначені випадки відповідальності холдингової компанії за боргами дочірніх компаній. Так, борги останніх відшкодовуються на основі вимог закону материнською компанією. Нею мають щорічно відшкодовуватися збитки, спричинені з її вини в договірному концерні, а збитки у фактичному концерні відшкодовуються лише у випадку інтенсивного втручання материнської компанії у справи дочірньої, і в такому випадку повністю застосовується принцип договірного концерну [26].

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що зараз у світі не існує єдиної позиції щодо відповідальності учасників холдингу, у тому числі в судовій практиці. Це призводить до незахищеності суб'єктів холдингових правовідносин та невизначеності їх правового статусу. У законодавстві різних держав міститься багато оціночних понять, таких як «інтенсивне втручання», «активна участь» та ін., що також викликає певні непорозуміння. Очевидно лише те, що це питання має бути вирішене країнами на міжнародному рівні, що сприятиме уніфікації норм у сфері регулювання таких відносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про холдингові компанії в Україні : Закон України від 15.03.2006 // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 34. – Ст. 291.
2. Кібенко О. Р. Європейське корпоративне право на етапі фундаментальної реформи: перспективи використання європейського законодавчого досвіду у правовому полі України / О. Р. Кібенко. – Харків : Страйд, 2005. – 432 с. – (Серія «Юридичний радник»).
3. Віхров О. До питання про господарсько-правовий статус холдингових компаній / О. Віхров, Н. Ібрагімова // Підприємництво, госп-во і право. – 2007. – № 5. – С. 41–45.

4. Бейцун І. В. Об'єднання юридичних осіб в цивільному праві: порівняльно-правовий аналіз : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / І. В. Бейцун ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2006. – 228 с.
5. Никифоров О. Поняття й основні ознаки холдингової компанії / Олександр Никифоров // Підприємництво, госп-во і право. – 2011. – № 2. – С. 55–57.
6. Прокопчук П. Н. Эволюция законодательства Республики Беларусь о холдингах и других хозяйственных объединениях [Електронний ресурс] / П. Н. Прокопчук. – Режим доступу: http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/19939/1/14_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D1%87%D1%83%D0%BA.pdf.
7. Господарський кодекс України : прийнятий 16 січ. 2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 18, 19–20, 21–22. – Ст. 144.
8. Лукач І. В. Холдингові компанії за законодавством України. Поняття, ознаки, нормативна база / І. В. Лукач // Вісн. госп. судочинства. – 2005. – № 1. – С. 245–252.
9. Шиткина И. Корпоративное управление и корпоративный контроль в холдинговой компании / И. Шиткина // Хоз-во и право. – 2003. – № 3. – С. 36–49.
10. Спасибо-Фатеева І. В. Регулювання корпоративних відносин в цивільному праві України / І. В. Спасибо-Фатеева // Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. Т. 3 : Цивільно-правові науки. Приватне право. – Харків : Право, 2008. – С. 327–351.
11. Вінник О. М. Проблеми правового регулювання корпоративних і партнерських відносин : монографія / О. М. Вінник. – Київ : НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2010. – 166 с.
12. Погрібний Д. І. Корпоративні права держави: поняття, підстави виникнення, механізм реалізації / Д. І. Погрібний. – Харків : ФІНН, 2009. – 168 с.
13. Бейцун І. Правова природа холдингових правовідносин / І. Бейцун // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2004. – № 3 (38). – С. 228–238.
14. Корпоративне управління : монографія / під ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. – Харків : Право, 2007. – 500 с.
15. Гарашук В. М. Ще раз про сутність контролю та його загальне розуміння / В. М. Гарашук // Проблеми законності. – 2002. – № 54. – С. 84–85.
16. Лукач І. В. Правові засади встановлення контролю в холдинговій групі / І. В. Лукач // Вісн. госп. судочинства. – 2006. – № 4. – С. 197–205.
17. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатеевої, В. Л. Яроцького. – Харків : Право, 2012. – Т. 1. – 656 с.
18. Рішення Господарського суду Одеської області у справі № 6/12010–4093 від 18 листопада 2010 р. за позовом Дочірнього підприємства Будівельне управління № 3 Відкритого акціонерного товариства транспортного будівництва «Одестрансбуд» [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/12455819>.
19. Рішення Господарського суду Одеської області у справі № 916/1771/14 від 28 липня 2014 р. за позовом Дочірнього підприємства «Болградський м'ясокомбінат» Приватного акціонерного товариства «Одеський м'ясокомбінат» до Приватного акціонерного товариства «Одеський м'ясокомбінат» [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40043706>.
20. Рішення Господарського суду Одеської області від 27 січня 2011 року у справі № 28/136-10-4530 за позовом Дочірнє підприємство «АВТОТРАНС-117» до Відкритого акціонерного товариства «БАЛТСЬКЕ АТП-15117» [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/13600066>.
21. Рішення Господарського суду Одеської області від 15 серпня 2013 р. у справі № 27–29/97-10-2192 за позовом Відкритого акціонерного товариства «Енергопостачальна компанія Одесаобленерго» до відповідачів: Закритого акціонерного товариства лікувально-оздоровчих закладів професійних спілок України «Укрпрофоздоровниця», Закритого акціонерного товариства «Санаторій Україна» [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33002906>.
22. The Limits of the Group-Based Sanction Policy Carried out by the Commission and the European Courts in EU-Anitrust Law, p. 19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/swd_2014_23_l_en.pdf.
23. Imperial Chemical Industries Ltd. v Commission of the European Communities (1972) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30db9e2691>.

24. Legris Industries SA v Commission and C-290/11 P Comap SA v Commission (2012) [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-05/cp_120056en.pdf.
25. United States v. Bestfoods, 524 U. S. 51 (1998) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/524/51/case.html>.
26. Лукач І. Правовий статус холдингових компаній за законодавством Європи та США / І. Лукач // Юрид. журн. – 2007. – № 10. – С. 60–64.

REFERENCES

1. Pro kholdynhovi kompanii v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 15.03.2006 r. [On holding companies in Ukraine Law of Ukraine of 15.03.2006] (2006) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. – *Supreme Council of Ukraine*, 34, 291 [In Ukrainian]
2. Kibenko O. R. (2005) *Yevropeiske korporatyvne pravo na etapi fundamentalnoi reformy: perspektyvy vykorystannia yevropeiskoho zakonodavchoho dosvidu u pravovomu poli Ukrainy*. [European corporate law during basic reforms: prospects of European legislative experience in the legal field of Ukraine.] Serii: «Yurydychnyi radnyk» Kh. : Straid, [In Ukrainian]
3. Vikhrov, O., Ibrahimova N. (2007) Do pytannia pro hospodarsko-pravovy status kholdynhovyykh kompanii [On the economic and legal status of holding companies] *Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. – *Entrepreneurship, Economy and Law*, 5, 41–45. [In Ukrainian]
4. Beitsun I.V. (2006) Obiednannia yurydychnyykh osib v tsyvilnomu pravi [Association of legal entities in civil law: comparative legal analysis]. *Candidate's thesis*. Kyivskiy natsionalnyi un-t im. Tarasa Shevchenka. K., 2006. – 228 c.
5. Nykyforov, O. (2011) Poniattia y osnovni oznaky kholdynhovoї kompanii [The concept and basic features of the holding company] *Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo* – *Entrepreneurship, Economy and Law*, 2, 55–57 [In Ukrainian]
6. Prokopchuk P. N. Evolyutsiya zakonodatelstva Respubliki Belarus o kholdingakh i drugikh khozyaystvennykh obyedineniyakh. [Evolution of the legislation of the Republic of Belarus on holdings and other economic associations] *elib.bsu.by/bitstream* Retrieved from: http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/19939/1/14_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D1%87%D1%83%D0%BA.pdf [In Russian]
7. Hospodarskyi kodeks Ukrainy. Pryiniaty 16 sichnia 2003r. [Economic Code of Ukraine. On 16 January 2003] (2003) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. – *Supreme Council of Ukraine*, 18, 19–20, 21–22, 144. [In Ukrainian]
8. Lukach, I. V. (2005) Kholdynhovi kompanii za zakonodavstvom Ukrainy. Poniattia, oznaky, normatyvna baza [Holdings under the laws of Ukraine. The concept, characteristics, legal framework] *Visnyk hospodarskoho sudochynstva*. – *Bulletin of economic justice*, 1, 245–252. [In Ukrainian]
9. Shitkina. I. (2003) Korporativnoye upravleniye i korporativnyy kontrol v kholdingovoy kompanii [Corporate Governance and Corporate Control in a Holding Company] *Khozyaystvo i pravo*. – *Economy and Law*, 3, 36–49. [In Russian]
10. Spasybo-Fatieieva I. V. (2008) Rehuliuвання korporatyvnykh vidnosyn v tsyvilnomu pravi Ukrainy [The regulation of corporate relations in civil law legal system of Ukraine] *Pravova systema Ukrainy: istoriia, stan ta perspektyvy*. – *The legal system of Ukraine: History, status and prospects*. (vols. 1–5, Vol. 3) Kh:Pravo, [In Ukrainian]
11. Vinnyk O. M. (2010) *Problemy pravovoho rehuliuвання korporatyvnykh i partnerskykh vidnosyn* [Problems of legal regulation and corporate partnerships] K. : Naukovo-doslidnyi instytut pryvatnoho prava i pidpryemnytstva NAPrN Ukrainy, [In Ukrainian]
12. Pohribnyi D. I. (2009) *Korporatyvni prava derzhavy: poniattia, pidstavy vynyknennia, mekhanizm realizatsii* [Corporate law states: the concept, the base of the mechanism of implementation] Kh. : Vyd. «FINN» [In Ukrainian]
13. Beitsun, I. (2004) Pravova pryroda kholdynhovyykh pravovidnosyn [The legal nature of relationships holding]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. *Bulletin of the Academy of Sciences of Ukraine*, 3 (38), 228–238. X. : Pravo, [In Ukrainian]
14. *Korporatyvne upravlinnia* [Corporate Governance] (2007) (Spasybo-Fatieievoi I. V. Eds.). X. : Pravo. [In Ukrainian]
15. Harashchuk V. M. (2002) Shehe raz pro sutnist kontroliu ta yoho zahalne rozuminnia [Once again the nature of its control and overall understanding] *Problemy zakonnosti*. – *Problems of law*, 54, 84–85. [In Ukrainian]
16. Lukach, I. V. (2006) Pravovi zasady vstanovlennia kontroliu v kholdynhovii hrupi [Legal basis to establish control in the holding group] *Visnyk hospodarskoho sudochynstva*. – *Bulletin of economic justice*, 4, 197–205. [In Ukrainian]
17. Borysova V. I., Baranova L. M., Biehova T. I. et all. (2012) *Tsyvilne parvo* [Civil Law] (Vols.1–2) (Vol. 1) (Borysovoi V. I., Spasybo- Fatieievoi I. V., Yarotskoho V. L. Eds.) X. : Pravo, [In Ukrainian]
18. Rishennia Hospodarskoho sudu Odeskoi oblasti u spravi # 6/12010–4093 vid 18 lystopada 2010 r za pozovom Dochirnogo pidpryemstva Budivelve upravlinnia # 3 Vidkrytoho aktsionernoho tovarystva transportnoho budivnytstva

- «Odestransbud» [The decision of the Economic Court of Odessa region in case number 6 / 12010–4093 of 18 November 2010 on the claim subsidiary Construction Management №3 of JSC Transport Construction «Odestransbud»] *reyestr.court.gov.ua* Retrieved from: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/12455819> [In Ukrainian]
19. Rishennia Hospodarskoho sudu Odeskoi oblasti u spravi # 916/1771/14 vid 28 lypnia 2014 r. za pozovom Dochirnogo pidpriemstva «Bolhradskiy miasokombinat» Pryvatnoho aktsionernoho tovarystva «Odeskyi miasokombinat» do Pryvatnoho aktsionernoho tovarystva «Odeskyi miasokombinat» [The decision of the Economic Court of Odessa region in the case number 916/1771/14 of 28 July 2014 on the claim subsidiary «Bolgradskiy packing plant» private company «Odessa packing plant» to the private company «Odessa packing plant»] *reyestr.court.gov.ua* Retrieved from: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40043706> [In Ukrainian]
 20. Rishennia Hospodarskoho sudu Odeskoi oblasti vid 27 sichnia 2011 roku u spravi # 28/136-10-4530 za pozovom Dochirnie pidpriemstvo «AVTOTRANS-117» do Vidkrytoho aktsionernoho tovarystva «BALTSKE ATP-15117» [The decision of the Economic Court of Odessa region in the case number 916/1771/14 of 28 July 2014 on the claim subsidiary «Bolgradskiy packing plant» private company «Odessa packing plant» to the private company «Odessa packing plant»] *reyestr.court.gov.ua* Retrieved from: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/13600066> [In Ukrainian]
 21. Rishennia Hospodarskoho sudu Odeskoi oblasti vid 15 serpnia 2013 r. u spravi # 27–29/97-10-2192 za pozovom Vidkrytoho aktsionernoho tovarystva «Enerhopostachalna kompaniia Odesaoblenerho» do vidpovidachiv: Zakrytoho aktsionernoho tovarystva likuvalno-ozdorovchykh zakladiv profesiinykh spilok Ukrainy «Ukrprofzodorovnytsia», Zakrytoho aktsionernoho tovarystva «Sanatorii Ukraina» [The decision of the Economic Court of Odessa region on 15 August 2013 in the case №27–29 / 97-10-2192 at the suit of JSC «Power Supply Company Odesaoblenergo» to the defendants: Closed joint-health establishments of trade unions of Ukraine «Ukrprofzdravnitsa «Joint Stock company» Sanatorium Ukraine»] *reyestr.court.gov.ua* Retrieved from: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33002906> [In Ukrainian]
 22. The Limits of the Group-Based Sanction Policy Carried out by the Commission and the European Courts in EU-Anitrust Law, p. 19 / *ec.europa.eu* Retrieved from: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/swd_2014_23_l_en.pdf [In English]
 23. Imperial Chemical Industries Ltd. v Commission of the European Communities (1972) *curia.europa.eu* Retrieved from: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30db9e2691> [In English]
 24. Legris Industries SA v Commission and C-290/11 P Comap SA v Commission (2012) // *curia.europa.eu* Retrieved from: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-05/cp_120056en.pdf [In English]
 25. United States v. Bestfoods, 524 U. S. 51 (1998) *supreme.justia.com* Retrieved from: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/524/51/case.html> [In English]
 26. Lukach, I. (2007) Pravovyi status kholdynhovyykh kompanii za zakonodavstvom Yevropy ta SILA [Legal status of holding companies under the laws of Europe and SILA] *Yurydychnyi zhurnal. – Law Journal*, 10, 60–64. [In Ukrainian]

E. С. КОСИНОВА

студентка 1-й группы 5-го курса Института подготовки кадров для органов юстиции
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

К ВОПРОСУ О ПРИРОДЕ ХОЛДИНГОВЫХ ПРАВООТНОШЕНИЙ И ОТВЕТСТВЕННОСТИ СУБЪЕКТОВ ХОЛДИНГА

В статье исследуются особенности образования холдинговых компаний, анализируется понятие корпоративных правоотношений. Рассмотрены проблемы ответственности субъектов правоотношений в холдингах на основе анализа отечественного и зарубежного законодательства, регулирующего данные аспекты.

Ключевые слова: холдинговая компания, материнская компания, дочерняя компания, корпоративные правоотношения.

K. S. KOSINOVA

5th year students, 1 group, Personnel Training Institute for the Bodies of Justice of Ukraine, Yaroslav
Mudryi National Law University

TO THE ISSUE OF NATURE OF HOLDING LEGAL RELATIONS AND LIABILITY OF HOLDING SUBJECTS

Problem setting. During the last century the trend of the development of new organizational and legal forms of legal entities with the search increasing efficiency and ensure that the interests of different groups of legal entities. One of them

is a holding company whose creation is growing in the world in relation to the processes of mergers and acquisitions, increased market competition.

Analysis of recent researches and publications. Research of these problems have dedicated works by such scholars as Ivan Goncharov, S. Hrudnytska V. Maluk, G. Umatsiv, I. Spasibo-Fateeva, I. Beytsun, V. Fedchuk, J. Chevychalova, M. Shomin, I. Lukach, O. Vikhrov, N. Ibragimova and others.

Target research is an attempt to define the issues of liability of holding subjects in the analysis of domestic and foreign legislation.

Article's main body. The author analyzed the researcher's standpoint on the specifics of the formation of the holding. It was determined that all researchers agree in the presence of one important feature of the holding, which is the purpose of its creation – to influence decisions by the entities belonging to it, thanks to their overwhelming participation in their authorized capital (presence of their shares of stock). The current legislation on the legal regulation of holding companies and corporate relations was analyzed. The problems of liability of legal holdings on the analysis of domestic and foreign legislation and judicial practice are considered.

Conclusions and prospects for the development. Thus, we can say that now there is no single position concerning responsibility of holding participants, including judicial practice. This leads to insecurity of subjects of holding legal relations and uncertainty of their legal status. The legislation of many different countries contains notions such as «intense intervention», «active participation» and others, which also causes some confusion. Obviously only that the issue should be resolved on an international level to facilitate the unification of the rules in the regulation of these relations.

Key words: holding company, parent company, subsidiary, corporate legal relations.